

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Hittudományi Kar

Vallásosság a máriagyúdi kegyhelyen

Emberi igények és lelkipásztori válaszok
a népi vallásosság, a Mária-tisztelet
és a sensus fidei tükrében

Tézisfüzet a doktori disszertációhoz

Készítette: Rosner Zsolt
Témavezető: dr. Fejérdy András
dr. Kovács Zoltán

Budapest, 2021

A kutatási téma

A máriagyúdi kegyhely legendák ködébe vesző múltja és a vallásgyakorló és nem vallásgyakorló tömegek vallásos megnyilvánulásaitól tarkálló jelene összetett képet rajzol a lelkipásztorkodó papság elé. Jelen dolgozat célja, hogy a kegyhely történeti forrásainak vizsgálatán keresztül elkülönítse a kegyhely önértelmezésének egyes fejlődési szakaszaiban megfogalmazott lelkipásztori válaszokat, amelyekkel a kegyhelyhez fordulók emberi szükségleteit, lelki igényeit az egyes korszakokban a lelkipásztorkodó papság gondozta. Ez segít hozzá, hogy megértve az egyes szokások szerepét és értelmezve a jelenben a kegyhelyen gyakorolt vallásosságot, a Mária-tisztelet biblikus-teológiai alapjaira építő, és a zarándoklásnak a kegyhelyen gyakorolt formakincséből merítő lelkipásztori terv szülessen, amely a zarándoklás hagyományainak gondozásával az élő egyház hitgyakorlatába igyekszik bekapcsolni a kegyhelyen megfordulók minél nagyobb hányadát, elősegítve ezzel, hogy a kegyhely látogatói az egyház hívő hitérzékének (*sensus fidei*) fényében értelmezzék életük minél több eseményét, befogadva Krisztus megváltó tettét a mindennapjaikba.

Forrás-bemutató

A máriagyúdi kegyhely történetét a kegyhelyet gondozó ferences atyák írták meg. Műveikben hiteles történeti tényeket és bizonyos vélekedéseket meghatározott célkitűzések mentén dolgoztak össze. Így született meg a kegyhely eredetlegendája a vélelmezett Mária-jelenésekkel és a kegyzoborhoz köthető csodás történésekkel, és így készültek a kegyhelyen történt csodás gyógyulásokról és megmenekülésekről szóló feljegyzések.

Ezeket az iratokat a történeti háttér ismeretében vizsgáltam, és szétválasztottam a történeti tényeket és a szerzők lelkipásztori szándékától befolyásolt vélekedéseket. Számukra ezek a tényként kezelt vélekedések bizonyították, hogy Máriagyúdon a régmúlt időktől kezdve Szűz Mária közbenjárására kegyelmeket lehetett nyerni. A kegyhely régisége a hitelesség ismérve volt ugyanis a barokk időkben. A trianoni békediktátum után pedig az ezeréves Magyarország kegyelmi központját vélték felfedezni a máriagyúdi kegyhelyben a ferences krónikások. Dolgozatom szempontjából ezek a lelkipásztori célok kiemelt jelentőségűek, mert válaszoltak a korokban megfogalmazott emberi igényekre. A kegyhely egyéb forrásainak bemutatása elénk tárja, hogy az egyes források milyen céllal

szólnak a kegyhelyről, és a kegyhely vallásossága szempontjából milyen forrásértékkel bírnak. Az írott forrásokból kiviláglik, hogy a lelkipásztorkodó papság a személyes törődésre és a közösségben megélt hitélmény gondozására egyaránt hangsúlyt fektetett.

A teológiai fejezet

Az elmúlt évszázad mélyreható társadalmi változásokat hozott. A dolgozat teológiai és részben vallásszociológiai fejezetében a szekularizáció, az individualizmus, a globalizáció és a posztmodern rajzolta panoráma előtt felvázolt népi vallásosság, Mária-tisztelet és *sensus fidei* fogalmait tárgyalom. A megváltozott társadalmi környezetet leíró kifejezések és a népi vallásosság avagy a mindennapok vallásossága segítenek megragadni a kegyhelyen a jelenben tapasztalható vallásos magatartást. A Mária-tisztelet és a *sensus fidei* gazdag hittartalma pedig abban segít, hogy a beazonosított vallási attitűdök Szűz Mária példájára a hívő közösség eleven erőterében Krisztushoz kapcsolódhassanak.

A kegyhely története, jelenségei és a lelkipásztori terv

A történeti forrásbemutatót és teológiai alapvetést követően a kegyhely történetének vázlatos ismertetése adja meg a hiteles történeti adatokon alapuló, valós kereteket, amelyek között a lelkipásztori munka zajlott az elmúlt bő háromszáz évben. Ezután kerül sor a kegyhelyen tapasztalt vallási jelenségek és a bennük megmutatkozó emberi igények tematikus rendben történő kifejtésére. Ebben és az erre épülő lelkipásztori tervben a zarándoklás folyamatának egyes állomásait követem végig, ahogy ezt a különböző tudományterületekről kiinduló zarándoklás-kutatás rendszerint teszi. Az egybecsengő kronológiai rendezettség oka abban keresendő, hogy a zarándoklás a fizikai és lelki úton levés dinamikáját köti össze, ezért az időben egymásra épülő szakaszok a megcélzott spirituális-szellemi fejlődés szakaszait is jelentik. A jelenségeket abból szempontból is vizsgálom, hogy milyen emberi igényeket, motivációkat jelenítenek meg. Ez a helyes lelkipásztori gondozás szempontjából lényeges. A lelkipásztori terv úgy készült, hogy egy köztes változatban a bemutatott kulcsfogalmak tükrében értékeltem a kegyhelyen megfigyelt jelenségeket és motivációkat, és ebből a teológiai reflexióból alkottam meg aztán

az összefüggő szöveget lelkipásztori megoldási javaslatok beágyazásával.

A kegyhely lelkigondozása kiterjed természetesen a helyi plébániaközösségre, súlypontját azonban a zarándokok kísérése jelenti. Ez a folyamat a zarándoklat meghirdetésétől, a motivációk tisztázásától, a zarándokút végig kísérésén, valamint a különböző indíttatású egyének és csoportok fogadásán át a kegyhelyen töltött idő lelki programjáig, sőt a hazaérkezésig és az újbóli látogatásig tart.

A dolgozat főbb eredményei

A történeti források feldolgozása egyrészt egy hiteles tényeken alapuló kegyhelytörténet megalkotásához vezetett. Másrészt a kegyhelytörténetből kiesett állítások értékes anyagot szolgáltatottak a teológiai vizsgálathoz, mely megmutatta azt az értelmezési horizontot, ahol a kortársak kérdéseket tettek föl, és válaszra vártak. A kegyhelyhez fordulás jelenségeiben és indítékaiban sikerült az összes emberi igényt azonosítani, ami alátámasztja, hogy a zarándoklás komplex élmény.

A dolgozat legnagyobb hozadéka, hogy a népi vallásosság jelenségeinek átfogó vizsgálata rávilágított, hogy a kegyhelyen régen és ma is széles társadalmi rétegek gyakorolják vallásosságukat. Ez a vallásosság korrelációban van az egyház

hitgyakorlatával, de teljességgel sosem volt azonosítható vele. Az egyes korokban változó intenzitással törekedett a lelkipásztorkodó papság teológiailag helyesen megfogalmazott hittartalommal megtölteni ezeket a vallásgyakorlatokat. Szekularizálódó, globalizálódó és individualizálódó társadalmunk a posztmodern elbizonytalanodásával többféle forrásból merítő, kevésbé karakterisztikus formában fejezi ki vallásos viszonyulását a világhoz. Azonban ezek a megnyilvánulások éppúgy lelkipásztori figyelmet igényelnek, ahogy az újkorban a szentelmények és az áldások.